

DELAVEC

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Gradišče št. 2.

GLASILO ZDRUŽENE DELAVSKE STROKOVNE ZVEZE JUGOSLAVIJE.

Izhaja 10. in 25. dne v mesecu.

Stane posamezna številka
Din 2.—, mesečno Din 4.—,
celoletno Din 48.— Za član-
ne izvod po 1.— Din.

Oglasi po ceniku.

Dopisi morajo biti frankirani
in podpisani ter opremljeni
z štampiljko dotične
organizacije.Rokopisi se ne vračajo.
Reklamacije so poštne
proste.

Za zaščito stanovanjskih najemnikov.

Govor delavskega poslanca s. Petejana v Narodni skupščini.

Dr. Gosar s. 1. majem definitivno odpravlja stanovanjsko zaščito. — Kleroradikalna vlada s hišnimi posestniki. — Gosarjev zakon je injekcija bolniku, ki čaka na smrt.

Gospodje narodni poslanci!

Meni je zelo žal, da se v tako važnem vprašanju, kakor je stanovanjsko vprašanje, ne morem strinjati s stališčem vlade, osobito pa ne s stališčem g. ministra za socialno politiko. Ne morem se strinjati ne iz političnih, nego iz čisto stvarnih razlogov. Ne morem se strinjati radi tega, ker vidim, da je v tej zakonski osnovi obsežena jasna tendenca, da se po 1. maju 1928 odpravi vsaka zaščita. Absolutno se ne morem strinjati s predloženim zakonskim načrtom in to tem manj, ker vidim, da se s takim zakonom ne more rešiti stanovanjsko vprašanje, ampak da je ta zakonski predlog samo nekak surogat, nekaka

injekcija bolniku, ki čaka na smrt.

Gospod minister za socialno politiko je v svojem govoru pojasnil svoje stališče in povedal, kako gleda on na to stvar. Že v odseku in ravno tako tudi tukaj je naglašal svoj optimizem. Toda, gospodje, optimizem je v taki stvari absolutno nerealen in tudi ni koristen. Stanovanjsko vprašanje je po mojem mnenju čisto razredno vprašanje, v razrednem vprašanju je pa izključena vsaka romantika, absolutno izključen je pa tudi vsak optimizem.

Projekt zakona, ki nam je predložen, fiksira v svojem prvem členu, da ta primitivna zaščita traja do 1. maja 1928. Po mnenju g. ministra za socialno politiko in po mnenju vlade bo mogoče v tem času stavbno vprašanje že kolikor toliko rešiti, da bomo 1. maja imeli že normalno stanje in da ne bo več medsebojnih sporov in preprirov, ki bi obstojali, ako bi se stari zakon podaljšal.

Gospodje, mislim, da je to absolutno nerealno in sicer že iz razloga, ker se nahajamo v zimi in je vsako reševanje stavbnega vprašanja v tem času nemogoče. Pozimi ne bo mogoče sezidati niti ene hiše in 1. maja ne bomo imeli niti enega stanovanja več kakor danes. Že ta razlog nam kaže dovolj jasno, da je to samo nekaka fikcija, samo nekak »prelaz«, ki hoče celo zadevo rešiti nekam tako, kakor pravi pregovor: Trava cela, kosa sita. Po ministrovem mnenju je vse to predloženo samo radi tega, da se tem nesrečnikom, ki čakajo, da bodo postavljeni na ulico, podaljša bivanje pod krovom čez zimo do 1. maja. Takrat ne bo več zime, in tako je po mnenju sedanje vlade stvar rešena.

Statistika, ki nam jo je podal gospod minister za socialno politiko in statistika, ki jo imam sam, nam jasno kaže, da je pomanjkanje stanovanj danes tako veliko, da je absolutno nemogoče, da bi se v 6 mesecih, lahko rečem, tudi v 2 letih, zidalo toliko, da bi bilo dovolj stanovanj in da bi bila vsaka deložacija absolutno izključena. Poleg številke, ki so navedene v poročilu odseka, Vam hočem navesti nekoliko podatkov iz kraja, ki ga imam čast zastopati, t. j. iz Mesta Maribora, da boste videli jasno sliko, kakšne so razmere v našem kraju. Mislim, da je približno ista

slika tudi v drugih krajih, osobito v industrijskih krajih.

Gospodje, v Mariboru samem je danes v mestu in najbližji okolici po statistiki, ki jo je sestavilo Društvo stanovanjskih najemnikov ni licu mesta na podlagi prijav brezstanovanjev, približno 600 strank, ki zahtevajo stanovanja. Ljudi v daljni okolici, ki morajo delati v mestu, a v mestu ne morejo dobiti stanovanja, je pa nad 400.

Med stanovanji, ki so danes zasedena, je 207 stanovanj takih, da bi niti v enem ne smel stanovati človek. Ker to so stanovanja za svinje in ne za uradnike in delavce, ki se morajo truditi in si z delom svojih rok služijo svoj borni kruh.

Se strašnejša pa slika, ki nam jo kažejo naslednje številke, ki jih je istotako zbralo Društvo stanovanjskih najemnikov. Te številke nam kažejo sledečo grozno sliko: V 9 primerih stanuje 6 oseb v 1 sobi in kuhinji. V 7 primerih 7 oseb v sobi in kuhinji. V 57 primerih 8 oseb v 1 sobi in kuhinji. V 1 primeru 8 oseb v 1 kuhinji. V 26 primerih 8 oseb v 1 sobi in kuhinji. V 2 primerih imate 10 oseb v 1 sobi in kuhinji. V 2 primerih 11 oseb v sobi in kuhinji, nadalje zopet v 3 primerih 11 oseb v sobi in kuhinji. V 1 primeru 12 oseb v sobi in kuhinji in v 3 slučajih 6 oseb v 1 kuhinji.

Gospodje, ako te številke premislite, potem morate videti kako strašne socialne in higijenske razmere se nam pokažejo vsled stavbne krize v Mariboru. Te številke, ki sem Vam jih tukaj navedel, jasno dokazujejo, da optimizem ministra za socialno politiko, g. dr. Gosarja, absolutno ne drži.

Gospodje, danes sem čul tukaj in tudi čital v časopisju, da v Beogradu ni stanovanjske krize. Hišni posestniki beograjski so rekli, da je v Beogradu danes približno 2000, ako ne več praznih stanovanj. To jim verjamem, ker se o tem lahko vsak prepriča, ki hodi po beograjskih ulicah in vidi, koliko je stanovanjskih ponudb. Toda vprašati se moramo, zakaj je v Beogradu 2000 stanovanj praznih. Na to vprašanje si moramo odgovoriti, da razlogi za to ne tiče v tem, ker je preveč stanovanj, ampak razlog je v tem, da so

stanovanja predraga.

Stanarina 2000, 2500, 3000 in še več dinarjev mesečno je vsekako previsoka in jo more le kak bogataš ali vojni dobičkar. Kako pa more delavec ali državni uradnik nižje in srednje kategorije plačati za stanovanje dve tretjini ali celo svojo mesečno plačo. Od česa naj potem živi? To je dokaz, da ono, kar hišni posestniki trdijo, absolutno ne odgovarja resnici.

Je pa še nekaj drugega, kar je omenil moj predgovornik gospod Kostić in kar lahko vsak sam vidi in kar popolnoma potrjuje moja izjava. Ako gremo v Zemun, vidimo na kilometre

vagonov,

v katerih stanujejo železničarji s svojimi družinami ker drugje ne morejo dobiti stanovanja, oziroma ker ga s svojimi pičlimi dohodki ne morejo plačati.

Vse to jasno dokazuje, da je stanovanjsko vprašanje v akutnem stadiju in da se z zakonskim načrtom, ki ga nam je danes vlada predložila, absolutno ne more rešiti. Ta

zakonski projekt daje popolne koncesije hišnim posestnikom, ne daje pa niti najmanjših pravic stanovanjskim najemnikom

navzlic njihovim zahtevam in protestom. Hišni posestniki še niso imeli nikdar tako dobrega ministra za socialno politiko, kakor je g. dr. Gosar, ki jim je tako odkrito in radikalno šel na roko in ugodil vsem njihovim zahtevam. Kajti to, kar vsebuje predloženi zakonski načrt, je popolna ugoditev zahtev hišnih posestnikov z edino omejitvijo, da jim popolne svobode ne dopušča še pred 1. majem 1928. Toda že tekom teh 6 mesecev jim daje možnost odpovedi stanovanj in povišanja stanarine za eno četrtino, če bi dotičnik v roku 3 mesecev ne dobil drugega stanovanja. Toda vprašam Vas, kako hoče kdo dobiti stanovanje v tem času, ako ne bo praznih stanovanj, takih stanovanj namreč, ki bi ga dotični tudi mogel plačati.

Vemo, da vsi prepri, o katerih je govoril g. minister za socialno politiko in o katerih piše časopisje, obstoje največ med hišnimi posestniki in najemniki, ki imajo mnogo otrok. Vsak hišni posestnik bo gledal, da dobi stranko brez otrok, stranka z mnogimi otroci naj pa gre na ulico in naj sama gleda, kam bo spravila svoje otroke.

Je pa še nekaj drugega, kar jasno kaže tendenco, ki sem jo prej omenil. Gospod minister za socialno politiko sicer pravi, da ne bo tako hudo. § 3 pravi, da se stanovanja, ki so bila omejena po stanovanjskem zakonu od 15. maja 1925, oz. od 23. oktobra 1926, morejo v času od 1. novembra 1927 pa do 1. maja 1928 vsak čas odpovedati in svobodno dajati najemnikom, ki že stanujejo v takih stanovanjih. Logično je, da najemnik — če bo odpovedano 20 ali 30 odstotkov stanovanj — ne bo mogle dobiti stanovanja drugje in bo moral plačati za eno četrtino povišano stanarino. (Minister za socialno politiko dr. Gosar: Gospod Petejan, saj ni treba da se preseli, samo da dobi stanovanje.) Zakon pravi jasno, da se stanarina more povišati za eno četrtino. Gotovo se ne more seliti, ako se nima kam in mora logično plačati povišano stanarino.

Druga stvar naše razprave je z stališča vlade v tem, da gospodje verujejo, da hišni posestniki po osvojenju ne bodo izrabljali obstoječih razmer in da ne bodo pretirano poviševali stanarin. To je za me zelo važno, ker se mi zdi težko, dobiti hišne posestnike, ki bodo imeli toliko socialnega čustva in vesti, da ne bodo poviševali stanarin po svoji mili volji. Tisti, ki veruje na socialna čustva in vest hišnih posestnikov, se po mojem mnenju vara.

Kadarkoli se je sprejel kak stanovanjski zakon in so se čitale resolucije s kongresov hišnih posestnikov, ki so na zunaj pritiskali na svoje člane, da naj ne izrabijo vseh pozicij, ki jim jih zakon dovoljuje, smo vse-

lej videli, da se teh sklepov ni držal niti najmanjši procent posestnikov, ampak da so vsi izrabili možnost, da povišajo stanarino do one stopnje, ki je bila sploh mogoča in celo preko stopnje, določene v zakonu. V dokaz tega naj služi to, da so že sedaj, ko sedanji zakon še ni stopil iz veljave in ki je dal hišnim posestnikom nekoliko možnosti odpovedati stanovanje in povišati stanarino, so ti posestniki odpovedali nešteto stanovanj.

Če pa že stanovanja niso mogli odpovedati, so pa najemniku rekli: Ako do 1. novembra nočeš pristati na povišano stanarino, ti je od 1. novembra stanovanje odpovedano. In najemnik je bil prisiljen pristati na povišanje stanarine, ker stanovanja drugod ni mogel dobiti.

Gospodje! Številke, ki jih imam tukaj in ki se nanašajo na Maribor in ki — hotel bi, da se motim — tudi v drugih mestih niso nič bolje, nam jasno kažejo, da se je

stanarina že sedaj povišala za najmanj 100 odstotkov.

Ne bom Vam tukaj bral teh števil, toda so na razpolago vsakemu, ki ne veruje, da znaša povišanje stanarine najmanj 100 odstotkov.

Sedaj pa nastane drugo vprašanje, ki je za me, ki zastopam del naroda, ki živi samo od zaslužka svojih rok, od svojih dnin, zelo važno. Povedal bom, da boste videli, da bi tega, da se sprejme princip popolne svobode, nihče tako rad ne pozdravil, kakor delavec. Kajti ravno delavski sloji stoje na stališču popolne svobode vsakega državljana. Ne morem pa sprejeti principa popolne svobode za hišne posestnike, dokler ni ta princip uveljavljen tudi za vse druge državljanje. Hišni posestniki bodo imeli po 1. maju 1928 popolno svobodo, oni bodo lahko svoje hiše izrabljali, kakor bodo sami hoteli in poviševali stanarino do mile višine. Na drugi strani se pa morate vprašati, kako in na kateri način naj ugone temu najemniki,

uradniki in drugi, ki danes nimajo svobode, da bi za svoje delo zahtevali in dobili plačilo,

ki bi bilo zadostno, da ugone željam hišnih posestnikov, ne da bi pri tem s svojimi družinami stradali.

Gospodje, statistika nam kaže, da je

konsumna moč našega delavskega ljudstva danes mnogo nižja

od one iz leta 1914. Dovolite, da Vam to statistiko dokažem in za to sem vzel za primer provinco, ki je v naši državi nabogatejša in v kateri socialni odnošji niso bili slabi že pred vojno, pa tudi danes niso baš nepovoljni, to je Vojvodina. Leta 1914 je tam kvalificirani in nekvalificirani delavec plačal povprečno od svojega zaslužka okrog 9 odstotkov za stanarino. Danes, ko je še stanovanjski zakon v veljavi in so najemnine omejena, plača tam

16 odstotkov svojega zaslužka.

V soboto, dne 20. novembra
plačaj 47. teden

V soboto, dne 13. novembra
plačaj 46. teden

Samo žika garantira okusno in redilno kavo. Zato je treba zahtevati v trgovini izrecno žiko. Dobite jo samo v rdečih zavitkih.

Delavec v Vojvodini in tudi drugod zasluži danes za 47 odstotkov manj, kakor pa je zaslužil leta 1914, a plačal je prej za stanovanje 9 odstotkov svojega zaslužka, danes pa mora plačati 16 odstotkov in to kljub temu, da znaša njegov dohodek, kakor sem ravnokar omenil, 47 odstotkov manj. Pri tem je treba vpoštovati tudi dejstvo, da delavec ne računa v zlati pariteti, on ne računa v valuti, ki je bila v veljavi 1914. On računa samo s tem, kaj je mogel takrat kupiti za svoj zaslužak in s tem, kaj more kupiti danes. To je velika razlika. Za tisto, kar je leta 1914 kupil za 79 Din, mora danes plačati 1720 Din. Kupna moč njegovega zaslužka znaša danes za celih 800 Din manj, kakor pa leta 1914.

To je tudi eden izmed razlogov, da se delavski razred ne more strinjati s predlogom vlade, da se zakon o stanovanjski zaščiti ukine s 1. majem 1928, temveč da zahteva podaljšanje za toliko časa, da se stanovanjska kriza reši tako, da bodo delavci lahko dobili stanovanja, ki bodo odgovarjala njihovu stališču in njihovim dohodkom. Gospodje, vse resolucije, ki so jih sklenila društva stanovanjskih najemnikov ne samo v Sloveniji, marveč tudi v Beogradu, Zagrebu itd., grede za tem, da se fiksira zaščita najemnikov in podaljša najmanj do leta 1930, ker bo v tem času, to je v dobrih 2 letih imela vlada, občine ter naši pridobitni krogi možnost, sezidati toliko stanovanj, da bodo do gotove meje zadostovala stanovanjskim potrebam.

Gospodje! Kadarkoli se hišni po-

sestniki pritožujejo in protestirajo, zastopajo vedno samo kapitalistično stališče. Vidijo samo svoje osebne in stanovske interese, ne ozirajo se pa prav nič na one revne sloje, ki ne morejo plačati in ki baš radi tega ne morejo dobiti stanovanj, ki bi odgovarjala njihovim potrebam in njihovim dohodkom. Izgovarjajo se vedno, da jim Ustava zajamčuje privatno svojino in jim daje pravico, da to svojino izrabljajo popolnoma svobodno, kakor jo sami hočejo. Gospodje, ne trdim, da je v temu vprašanju vse polno zlorab in da je marsikateri hišni posestnik žrtev tega sistema. Vidimo pa še neko drugo dejstvo, ki je nastalo po prevratu, zlasti v naši prestolici, pa tudi v drugih mestih, da so postali hišni posestniki tudi ljudje, ki pred vojsko niso imeli niti pare premoženja, ki so pa po polomu pokupili hiše za male novce in tako postali danes bogataši in kapitalisti. **Vprašam Vas, gospodje, ali je Ustava tukaj zato, da štiti plačkanje, ali je pravica privatne lastnine tukaj zato, da dopušča uničevanje našega delovnega naroda in upropaščenje zdravja našega delavskega ljudstva?**

Izjavljam, da bom glasoval proti zakonskem projektu, ki ga je vlada predložila, ne iz političnih razlogov, to povdarjam ponovno, kajti ako bi zakon odgovarjal mojim intencijam, ki so identične z onimi moje stranke, bi brez ozira na katerokoli stranko zanj glasoval zato, ker je v interesu celokupnosti. Ker pa je tendenca predložena zakonskega načrta očitno ta, da odpravi zaščito onih, ki so je potrebni, zato hočem glasovati proti njemu in bom glasoval za predlog, ki ga vsebuje oddvojeno miselnje manjšine. (Živahno odobravanje in ploskanje na levici.)

Rudarsko zavarovanje.

Delavska zbornica je za 6. t. m. sklicala v Trbovlje anketo o rudarskem zavarovanju. Pred njo je poslala na vsa merodajna mesta spodaj sledeče pismo, s katerim prepričevalno dokazuje, da je vendar treba to pereče vprašanje pravično rešiti.

Vsakdo bo iz tega videl, da naš klub v Delavski zbornici dela za rudarje več kakor vsi kričači od bertonovcev do klerikalcev.

Delav. zbornica pravi sledeče:

»Pozično na tukajšnji dopis št. 2068 z dne 29. septembra, v katerem opozarjamo na visoko pasivnost naše bratovske skladnice in na nujno potrebo, da se uredi rudarsko zavarovanje z novo uredbo, ki jo pripravlja Generalna direkcija za šume in rude, si usojamo obrniti Vašo pozornost ponovno na ta važen problem. K temu nas silijo ponovne urgence rudarskih organizacij in pa bojazen, da bi se uredilo rudarsko zavarovanje, kojega ureditev je izločena s finančnim zakonom iz neposrednega delokroga narodne skupščine, na tak način, da bi se rudarsko zavarovanje, ki je bilo pri nas že nad 40 let, če ne zadostno, pa vsaj solidno, docela upropastilo.

Da dobite pravo predstavo o važnosti posameznih vprašanj, za katere tu gre, naj osvetlimo še enkrat posamezne probleme v številkah.

1. Prispevki so nezadostni tudi, ako bi rudarsko zavarovanje ne bilo potrebno sanacije.

Pred vojno je bil prispevek na zavarovanca za rudarja in podjetje 28,46, sedaj 255 Din; relacija je 1 : 8. Povprečna renta je bila pred vojno 287 K, sedaj 6600 Din; relacija je 1 : 23.

Iz tega sledi, da je treba povišati prispevek na okrog 8 odstotkov za enako dobro in enako solidno zavarovanje, kakor smo ga imeli pred vojno, za 14 do 15 odstotkov za enako dobro, kakor se nam obeta po pravilniku iz leta 1925. Dejanski prispevek pa znaša 5 odstotkov.

2. Sanacija rudarskega zavarovanja.

Leta 1912 so znašali pokojninski skladi bratovskih skladnic toliko, da je odpadlo na vsakega zavarovanca na bivšem Stajerskem 762,20 K, na bivšem Koroškem 763,30, na bivšem Kranjskem pa 691,51 K.

Na okroglo 13.000 zavarovancev v Sloveniji je znašalo kapitalno kritje okrog 13.000.000 K ali okrog 9.000.000 K, 9.000.000 K je danes enakih (1 : 14) 123 milijonov dinarjev.

Ta denar je danes za delavstvo skoro v celoti izgubljen. Največji del je dobila potom inflacije država, ki je vsled tega dolžna pri sanaciji rudarskega zavarovanja sodelovati.

Podjetniki so plačevali tekem vojne, zlasti pa med leti 1918 in 1925 v provizijski sklad smešno nizke vsote. Cenimo, da bi morali vplačati pri pravilni valorizaciji njihov prispevkov 25 milijonov dinarjev več kakor so.

Podjetniki s plačevanjem izrednega prispevka za sklad za stare vpokojence pri sanaciji deloma sodelujejo, kar mora ostati tudi v bodoče.

Sedaj je položaj sledeč:

Pri redakciji uredbe so prevladovali popolnoma vplivi — države kot podjetnika in privatnih rudarskih podjetnikov.

Država kakor rudniška podjetja bi se rada vsakega sodelovanja pri sanaciji bratovskih skladnic otrsela in prevladala bremena sanacije na delavstvo. V kolikor se poleg tega potreba sanacije negira in skuša rešiti rudarsko zavarovanje z rednimi 5 odstotkov znašajočimi zavarovalnimi prispevki, so to poskusi, ki hočejo starostno zavarovanje rudarjev popolnoma upropastiti.

Ker rezerve 123 milijonov dinarjev, ki bi jo moralo naše rudarsko zavarovanje samo v Sloveniji imeti, ni, se stavlja ta dva problema.

Problem starovpokojecev.

Starovpokojevc so tisti, ki so bili vpokojeni pred 1. januarjem 1926. Teh vpokojencev je 1370, njih vdov 1316, njih sirot 812.

Rente teh vpokojencev so padle na neznatne zneske. Glavni del pokojnin tvorijo draginjske doklade, ki so znašale leta 1924 skupno 4.444.933 Din. Te doklade krijejo sedaj podjetja, kojih prispevek za rudarsko zavarovanje je zvišan s tem za 2,80% zavarovane meзде. To je urejeno za Slovenijo z zakonom o pokrajinskem skladu z dne 19. febr. 1922, št. 217 (Službene Novine 142). Delavstvo zahteva, da pri tem ostane in da se doklade za starovpokojece regulirajo tako:

a) da ne bo dobil ničeh manj kot sedaj. (Sedaj znašajo doklade — upošteva se tudi potrebnost, ne samo članska leta — okrog 200 Din mesečno.)

b) Da dobi vsak valoriziran tisti znesek, do katerega bi imel po predvojnih zakonih pravico.

Podjetja delujejo na to, da bi se prevladala skrb za starovpokojece na delavstvo.

Problem nabiranja kritja za vpokojence po 1. januarju 1925.

Tisti, ki so se, ali se bodo vpokojili po 1. januarju 1925, imajo za seboj priznana leta službe, za kritje njih rent pa ni denarja. To kritje je treba dobiti, kakor predlagano v zadnjem dopisu, z izvanrednimi prispevki države in podjetij (mesto izrednih prispevkov, bi imelo stati v izpreminjalnem predlogu k čl. 147; iz vanrednih prispevkov). Efekt tam predlagane sanacije bi bil za Slovenijo 1,5 do 1,8 milijona dinarjev letno, kar ni veliko, če upoštevamo ogromno valutno izgubo, ki so jo provizijske blagajne bratovskih skladnic utrpale. Pravično bi bilo, da nosi to izgubo predvsem država, ki se je z denarjem provizijskih blagajn v glavnem okoristila. Le, ako bi bilo to docela brezizgledno, bi se moralo pritegniti tudi podjetnike k tej sanaciji.

Kakor razvidite, gre pri sanaciji rudarskega zavarovanja za obstoj stare, že nad 40 let obstoječe socialne institucije in za rešitev 100 milijonov vrednot, ki jih je vsled vojne delavstvo izgubilo.

Dve interpelaciji narodnega poslanca s. Jos. Petejana na ministra socialne politike.

I.
Za razpis volitev v socialno zavarovanje.

V smislu zakona o zavarovanju delavcev so osrednji urad in okrožni uradi javne ustanove, ki so zasnovane na samoupravnem načelu. Njih odbore volijo po polovici zavarovani delavci in delodajalci vsaka tri leta. Zavarovanje obstoja po novem zakonu že od 1. julija 1922, pa v njegove zavode še ni bilo nobenih volitev, dasi bi se bile morale izvesti že v teku enega leta potem, ko je stopil zakon v veljavo. Na ponovno zahtevanje okrožnih uradov in osrednjega urada kakor tudi delavskih strokovnih organizacij so bile volitve že večkrat odgodene.

S. Petejan pravi končno v svoji interpelaciji:

Zaraditega, ker ni za izvedbo volitev v uprave socialnega zavarovanja nikakršnega zakonitega zahteva tembolj obči moralni interes zavarovanja, da se njegovi upravni forumi obnove. Ker ti forumi ali vobče ne obstoje, ali so le imenovani ali pa voljeni že pred mnogo leti, obstoji v širokih krogih i delavcev i delodajalcev, če že ne opravičeno, pa vsaj razumljivo nerazpoloženje in tudi nezaupanje do zavarovanja. Zaradi tega nerazpoloženja je več stanovskih zbornic že nekolikokrat zahtevalo volitve, dočim so delavski in delodajalski predstavniki v odborih zavarovanja zaradi nenaravnega položaja, v katerem se nahajajo, mnogokrat pretili z ostavko, od česar jih je zadržala samo še zavest odgovornosti napram onim, ki jih zastopajo.

Nenaravno sedanje stanje v delavskem zavarovanju glede njega samouprave se vidi zlasti v tem, da ravnateljstva osrednjega urada in okrožnih uradov, čeprav je možno v ozkih forumih zastopstvo nekolikih mest, obenem vrše tudi funkcijo glavnih skupščin, v katerih bi morali biti zastopani najširši sloji delavcev in delodajalcev.

Izvedba teh volitev bi bila potrebna tudi zato, ker bi bile to prve volitve po novem zakonu o zavarovanju delavcev, pri katerih bi se pokazalo, kaj bi bilo treba v slučaju revizije zakona o zavarovanju izpremeniti.

Delavsko zavarovanje, ki šteje okoli šestotisoč delavcev in delodajalcev v najraznovrstnejših ali najsložnejših odnošajih, kakor tudi z ozirom na kolikor toliko strogo zakon, se ne more uspešno izvajati, če ne uživa zaupanja širokih plasti delavcev in delodajalcev. To zaupanje more dobiti zavarovanje samo na ta način, če se pripuste k njegavi upravi potom neposredne izvolitve njega najneposrednejši izvoljenci.

Iz vseh teh razlogov je čast podpisane Vas, gospod minister, vprašati, jeli ste pripravljeni, da takoj odredite izvedbo volitev za ustanove delavskega zavarovanja v celi državi, ki so jih že nekolikokrat urgirale merodajne korporacije delavcev in delodajalcev kakor tu-

di pristojni organi delavskega zavarovanja.

Končno zahteva s. Petejan odgovor ministra na interpelacijo v smislu § 71. pravilnika zbornice.

II.

Za zavarovanje nezaposlenih delavcev in pravilnik borze dela.

Naš zakon o zavarovanju delavcev določa v § 2. uvedbo zavarovanja delavcev za nezaposlenost. V drugih kulturnih državah so že davno uvedli omenjeno zavarovanje, pri nas se pa doslej ni nobena vlada brigala za nezaposlene, niti noben minister socialne politike ni poizkusil izvesti navedene določbe zakona, da bi nudil nujno pomoč delavcem, ki nimajo dela in zaslužka.

Ustanovila se je leta 1923 borza dela, v katero prispevajo polovico delavci, polovico delodajalci, ki posreduje nezaposlenim delo. Na pri-spevkih za borzo dela se je nabralo v petih letih okoli 40 milijonov dinarjev, toda še do danes ni napravljen pravilnik za borze dela niti za izplačevanje podpov nezaposlenim delavcem iz tega sklada, kljub ponovnemu zahtevanju potom strokovnih organizacij in delavskih zbornic, ki so zakonito priznane predstavnice delavcev. Pravilnikov minister socialne politike doslej sploh še ni predložil, čeprav je v to pooblaščen s finančnim zakonom za l. 1927-28.

V svoji interpelaciji zahteva s. Petejan od ministra socialne politike:

1. Jeli ste pripravljeni takoj izdati Pravilnik o borzah dela in neposrednem podpiranju nezaposlenih delavcev iz fonda borz dela, s katerim bi se kolikor toliko ublažilo trpljenje tolikega števila nezaposlenih delavcev?

2. Ali nameravate čim prej izdelati in predložiti v odobrenje narodni skupščini zakon o zavarovanju delavcev za primer nezaposlenosti, kakor to določa § 2. zakona o zavarovanju delavcev ter s tem olajšati in osigurati jako težak in nesiguren položaj delavskega razreda, ki danes strahovito trpi in hira pod grozovitim bičem nezaposlenosti?

Interpelant prosi ministra za odgovor v smislu § 71. pravilnika zbornice.

Interpelaciji sta bili vloženi prva 25., druga 26. oktobra 1927. — Radovedni smo, kaj bo minister odgovoril. Vsekakor pa je že prav skrajni čas, da vlada začne izvrševati zakone. Socialna politika se pač tiče ogromnega dela prebivalstva v državi.

Prava naša domača
Kolinska cikorija
Vam jamči
prstnost in jakost!

Znižavanje plač čevljariskim pomočnikom.

»Vsled velikanske konkurence, katero imamo v čevljariski obrti, ker smo čevljem znižali cene in ker smo čevljariski mojstri najrevnejši med obrtniki, smo prisiljeni pomočnikom nekoliko znižati plače.« — Tako je spregovoril in sklenil odbor Zadruga čevljariskih mojstrov, ovrgel dosedanjo tarifo, katero smo pomočniki l. 1923 s stavko priborili in sestavil novo, katera pa pomeni, da si moramo pomočniki stisniti jermen okrog pasu zopet za 10 odstotkov.

Tako torej: Pomočniki smo krivi, ker je čevljariskih obrtnikov polovico preveč; mi smo torej krivi, ker se vrši v tej kapitalistični družbi naraven proces v razvoju proizvodnje in koncentracije kapitala, ker nastajajo stroji in tovarne ter malemu obrtniku odvzemajo njegov zaslužek in ga proletarizi-

rajo. Vse te krize smo torej krivi mi ubogi pomočniki. Po mnenju nekaterih gospodov pri tej zadrugi (toda nišo vsi taki; med njimi je mnogo takih, ki stvar tako razumejo, kakor mi, samo da nimajo na vodstvo zadruga žal nobenega vpliva) je treba pomočnikom samo — znižati plače in vsa ta nevarna konkurenca in kriza v obrti je odpravljena. Mi pa pravimo: Tudi če vam garamo čisto zastonj (če bi imeli od česa živeti), se te krize in vas ne da rešiti. Je to pač naravna razvojna faza v razvoju in proizvodnji, katera povzroča krizo v obrtu in bi bilo nesmiselno boriti se proti razvoju; toda treba se je temu prilagoditi.

Da pa mala obrt propada in bo polagoma propadla, je neprepredljiva stvar. Ostali bodo sčasoma le krparji starih čevljev in strokov-

njaki za izdelavo obutve nenormalnim nogam. To se je že zgodilo po vseh onih državah, kjer je proizvodnja potom stroja — industrije — dosegla svoj višek. Čevljarški obrtniki naj se pa skušajo temu prilagoditi na naslednji način: Mali obrtniki naj skušajo združiti svoj kapital in si osnovati svoje čim večje produktivne zadrage.

Ko smo torej ugotovili, da se z znižanjem plač obrti ne da rešiti, se ozrimo na naše plače. Kake pa so te plače? Ali se tukaj sploh kaj da vzeti? Naše plače so od kosa (akord) in te postavke so tako nizke, da se pri normalnem delu ne zasluži več nego 175 do 250 Din na teden. Te nizke postavke od kosa silijo pomočnike k nadurnemu delu, tako da traja delo v posameznih slučajih do 12 ur in še več na dan. To je seveda v jeseni, v seziji, v poletnem času je pa čevljarški pomočnik po večini brezposlen, le pri nekaterih mojstrih čaka pomočnik, da vsaki teden izvrši par popravil in po dva para novih.

Tako so torej naše plače skrajno nizke in se že s temi ne da živeti. *Tukaj se ne da nič vzeti, ker itak nič ni.*

Mi smo proti tej novi tarifi prisiljeni voditi boj, ker s tem je ogrožena naša že itak ničvredna eksistenca.

Prihodnjič pa bomo spregovorili tudi o drugih perečih stvareh, ki se tičejo nas.

Vse pomočnike pa pozivamo, da se oklenejo svoje strokovne organizacije, ker le na ta način bo ta napad mogoče parirati. J. L.

Domači pregled.

Stavka pekovskih pomočnikov v Ljubljani končana.

Na članskem sestanku, v sredo 26. oktobra, so pekovski pomočniki sklenili stavko začasno zaključiti. Okolščine, ki so jih silile v to, so sledeče: Izmed 42 pekovskih mojstrov je podpisalo kolektivno pogodbo le 11 mojstrov, vsi ostali so mali mojstri, razen Bizjaka in Kavčiča, ki se nista hotela niti pogajati z zastopniki stavkajočih. Izprla sta celo svoje delavce. Stavkokazov iz province se je nateplo okoli 30, katere pa je policija vzela v zaščito. Z vsem tem računajoč, so ljubljanski pekovski pomočniki sklenili, da se vrnejo na delo, sicer bi trg pekovskega delavstva — s stavkokazi iz province — popolnoma zadostil potrebi za Ljubljano. Vsled stavke izprtih je 24 sodrugov, katere podpira organizacija. Kolektivna pogodba, katero so gorenji mojstri podpisali, je sledeča: 1. Pekarne se razdele v dve kategoriji in sicer spadajo v prvo kategorijo vse one pekarnice, katere zaposlujejo po in nad tri pomočnike, v drugo kategorijo pa vse one, katere zaposlujejo po dva in manj pomočnikov. 2. Plače se vsem pekovskim pomočnikom po kategorijah izenačijo in sicer v pekarnah, ki spadajo v prvo kategorijo, znaša plača pekovskih pomočnikov v prvi kategoriji tedensko po 520 Din, v drugi kategoriji po 420 Din. Pekarne, ki spadajo v drugo kategorijo, plačajo pek. pomočnikom v prvi kategoriji tedensko po 420 Din, v drugi kategoriji 380 Din. 3. Delo po vseh pekarnah ne sme presegati več kakor 8 ur na dan, t. j. 48 ur na teden. Čezurno delo se plača s 50% več, kakor je normalna plača. Nadure ne smejo presegati nad 2 uri tedensko, izvzeto je nedeljsko delo; nagradi pa se tudi to s 50%, po 8. uri zvečer pa s 100%. — 4. Vsako nedeljsko delo v pekovski obrti je glasom z. o. z. d. prepovedano, torej je nedeljski počitek veljaven za vse pekarnice. 6. Vsak delavec, ki je zaposlen v pekovski obrti, prejema dnevno deputat v obliki 1 kilograma kruha (belega); tudi med delom se sme uživati pecivo. V veljavi ostanejo tudi vse dosedanje ugodnosti. 7. Borza dela za pekovske pomočnike je pri Zvezi živilskih delavcev Jugoslavije v Ljubljani, Gradišče 2. Pekovski mojstri se zavezujejo, da bodo sprejemali le tiste delavce v

Mezdno gibanje v tovarni „Titan“ v Kamniku.

Z velikim naporom od strani organizacije kovinarjev je prišlo po treh obravnava vendar do zaključka z uspehom za delavstvo v tem podjetju. Že oktobra 1923 je hotelo to podjetje delavce občutno udariti; takrat je ta kapitalistična družba hotela plače reducirati kar za 10%. Ta napad je bil takrat odbit in tako je ostalo vse dosedaj le v toliko poslabšano, da se že več pridobljenih pravic ni več upoštevalo in tako je bilo delavstvo primorano, da je vložilo novo spomenico, ki je vse one nedostatke vsebovala, poleg tega pa še zvišanje plač. Doseglo se je 5% poviška na vse zaslužke. Za vse te pridobitve pa se ima delavstvo zahvaliti svoji disciplini in svoji strokovni organizaciji. K tem pogajanjem se še povrnemo. Za danes objavimo dogovor, ki se glasi:

Vsled pogajanj, ki so se vršila dne 21., 24. in 27. oktobra 1927, se je sklenil med ravnateljstvom Kranjskih tvornic železne, ključavničarske in kovinske robe »Titan« d. d. v Kamniku, in zastopniki delavstva, zaposlenega pri omenjenem podjetju, sledeči dogovor z veljavnostjo od 1. novembra 1927.

Navzoči: Za Inšpekcijo dela: inšpektor g. inž. Baraga; za Delavsko zbornico: s. Josip Kopač; za »Titan« d. d.: ravnatelj g. Oskar Winkler in prokurist g. Br. Operman; za delavstvo: tajnik SMRJ Vinko Vrankar; zaupniki delavstva pri »Titanu«: Franc Perpar, Rudolf Puncer, Ivan Pregelj in Matilda Maly.

I. »Titan« d. d. prizna Zakon o zaščiti delavstva ter podelje za izvrševanje istega.

II. Plače. Obstoječe mezde delavcev, ki so zaposleni izključno samo s plačo na uro, kakor tudi obstoječe plače delavskih tedničarjev se povišajo brez razlike za 5 (pet) odstotkov.

Ravnatoko se povišajo že obstoječi akordi za 5 (pet) odstotkov.

III. Vajenci. Pred vstopom v učno dobo naj se vsakega vajenca zdravniško preišče — stroški preiskave ne obremenjujejo delodajalca —, da li odgovarja za dotično stroko, katere se ima namen izučiti, nakar ga naj podjetje vzame v trimesečno preizkušnjo.

Glede odškodnine si pridružujejo stranke urediti isto v obojestranskem sporazumu.

IV. Akordno delo. Delavcem v akordu je zajamčena urna temeljna plača.

Akordne nastavke se mora priobčiti delavcu, predno prične z delom ter mora jo skrbeti zaupniki, da bo delavcu vedno znan akordni nastavek, ki je z njim dogovorjen.

K določiti novih akordov bode pritegnilo obratovodstvo, odn. mojster zaupnika dotičnega oddelka.

Spremembe v delovni metodi, uporaba novega ali predrugačenega orodja utemeljujejo določitev novih akordov.

V. § 1154 b o. drž. ž.

§ 1154 b se v uporabi sledeče: a) Ako je delavec po vsaj 14dnevem službovanju vsled bolezni ali nezgode polne 4 tedne zadržan od dela, ne da bi to zakrivil namenoma ali z veliko nemarnostjo, mu podjetje izplača razliko za 1 teden (eden) med njegovo plačo in hranarino, katero prejme od bolniške blagajne. Za plačo se vzame ključ zadnje urne mezde.

b) Ako je delavec po vsaj 3 mesečnem službovanju vsled bolezni ali nezgode po 1 teden zadržan od dela, ne da bi bil

službo, ki so člani gorenje zveze. Z eno besedo, pekovski mojstri se bodo obračali v slučaju potreb novih pekovskih pomočnikov na zgoraj imenovano zvezo. 8. Ob priliki velesojmov, velikih shodov itd. se nedeljsko delo plača s 100%, ostalo kakor določa z. o. z. d. Pekovski mojstri se zavezujejo, da ne bodo odpustili pekovskih pomočnikov radi današnjih pogajanj najmanj šest mesecev. Nadomestnega delavca, če ga naroči mojster, se v vsakem slučaju plača s 50%. Točki 5. in 9., ki govorita o dopustih in o pričetku dela, se odstopita bodoči skupni kolektivni pogodbi.

to zakrivil sam namenoma ali z veliko nemarnostjo, mu podjetje izplača razliko za 1 teden (eden) med njegovo plačo in hranarino, katero prejme od bolniške blagajne. Za plačo se vzame ključ zadnje urne mezde.

VI. Odškodnina v slučaju elementarnih nezgod.

Za delovni čas, v katerem je bilo prekinjeno delo prizadetega delavca vsled pomanjkanja materijala ali dela iz drugih vzrokov, za katere ni odgovoren delavec, in ako nista bila o zapreki obveščena delavec in zaupnik dotičnega oddelka od strani obratovodstva najmanj 24 (dvajsetstiri) ur (ne delavskih ur) poprej, se mora izplačati delavcu temeljna plača, izvzemi slučajje vis maior.

VII. Jedilnica. Vodstvo »Titan« d. d. bode preskrbelo jedilnico do 1. julija 1928, do ureditve iste pa bode v sporazumu z zaupniki našlo sredstva in pota, da se to vprašanje reši provizorno v zadovoljnost delavstva.

VIII. Sprejem in odpust delavcev.

Sprejem in odpust delavcev vrši slej ko prej samo obratovodstvo »Titan« d. d. odnosno po svojih zastopnikih (mojstrih). Ako gre za sprejem novih delavcev, ki še niso bili zaposleni v podjetju, se bode »Titan« d. d. predvsem posluževala tudi posredovalnic Saveza metalških radnika Jugoslavije.

Poglobitev organizacijskega duha.

Organizacijski duh, smisel za organizacijo in za njene naloge je glavni steber organizacije. Enako, kakor v vsaki drugi organizaciji, tudi v strokovnih organizacijah polagamo glavno važnost na duševno izobrazbo v tem smislu, ker le zdrava načela morejo dati organizaciji močno moralno hrbtenico, s katero je organizacija v stanu trajno vzdržati v svojih vrstah disciplino. V delavskih organizacijah prihajajo pogostoma v poštev interesi večjih ali manjših skupin, ožjih panog ene stroke. Organizacija kot celota pa mora sicer vpoštevat pravične zahteve v okviru močnosti in oportunitete, da vrši svojo nalogo in da se ne omaja v posameznih interesnih panogah kakor tudi v celoti medsebojnega zaupanja in solidarnosti.

V strokovni organizaciji moramo imeti pred očmi vedno interese v prvi vrsti celotne organizacije, v drugi vrsta pa tudi interese celotnega delavskega pokreta. Ta namen se pa najlažje doseže na ta način, če se v strokovni organizaciji najvestneje očuva popolna enotnost in napram bratskim organizacijam pa najboljše prijateljske razmere. S tako taktiko se poglobi in raztegne prava delavska sodružna vzajemnost na čim širše delavske vrste.

Resnica je, da se nahajajo v delavskih vrstah in organizacijah možni in kvalificirani delavci različnih vrst, med katerimi obstojajo razlike tako v socialnem položaju, v strokovni izobrazbi, razni ožji interesi itd. Te razlike so v delavskem pokretu jako nevarne, če prihajajo v organizaciji do vpliva. Takozvani »kastengajst«, ki lahko izhaja iz teh krivičnih družabnih raz-

Pekovski pomočniki naj se zavedajo, da je ta pogodba temelj k dosegu za ostale pravice. Zavedajo naj se tega, da je njihova dolžnost, da to pogodbo čuvajo, da se bo striktno izvajala. Vsako njeno kršitev od strani mojstrov, je takoj za braniti ter sporočiti organizaciji. Za nadaljni boj, za dosegu šurnika, odpravo nočnega dela, za nedeljski počitek in za vajeniško vprašanje se bo izvedla akcija po celi državi naenkrat. Čas je že, da se ta gorostasna vprašanja in izkoriščanje pekovskih pomočnikov v naši državi likvidira. — Na ministra za socialno politiko, g. Gosarja, stavimo

Ponovno se potrjuje, da velja za odpoved, izvzemi v Obrtnem redu predvidene posebne slučaje, 8 (osem) -dnevni obojestranski odpovedni rok tudi nadalje.

IX. Odpoved dogovora.

Pri normalnih razmerah se ne more predstoječi dogovor odpovedati pred 1. aprilom 1928 s potekom dne 1. maja 1928 in sicer velja to obojestransko. Ako se po tej dobi dogovor ne odpove, se nadaljša veljavnost istega molče za dobo od treh do šest mesecev z enomesečnim odpovednim rokom obojestransko.

Za »Titan« d. d.:
Kranjske tvorn. želj., brav. i kov. robe
»Titan« d. d.:

Ing. Winkler l. r. pr. Operman l. r.

Za Inšpekcijo dela:
Oblastna Inšpekcija dela v Ljubljani:
Ing. Baraga l. r.

Za Delavsko zbornico:
Del. zbornica za Slovenijo, Ljubljana:
J. Kopač l. r.

Za delavstvo:
Savez Metalških Radnika Jugoslavije,
Obl. tajništvo za Slovenijo v Ljubljani:
Vinko Vrankar l. r., Franc Perpar l. r.,
Rudolf Puncer l. r., Ivan Pregelj l. r.,
Matilda Maly l. r.

mer, je v stanu, omajati zaupanje v organizaciji. Vendar se pa slabe posledice teh socialnih razlik v organizaciji nikdar ne pokažejo, če si vsi v strokovni organizaciji organizirani delavci osvoje načelo, da podrejajo svoje ožje interese celoti in da končno odloča ta o njih. Razredno-organizacijsko spoznanje, da se organizacija bori za celoto, je v strokovni organizaciji ključ do nemomajnega medsebojnega zaupanja in s tem tudi v najkritičnejših trenutkih do prepotrebne solidarnosti.

»Kastengajst« se ne pojavlja več pri vseh strokah. Predsodek, da je pomočnik več kakor delavec, kurjač več kakor izprevodnik, strugar več kakor kovač, je že domala izgubil iz delavskih vrst, celo pa iz naših organizacij. Pojave teh razlik imamo danes deloma le še pri tipografih, železničarjih in kovinarjih. In če povdarimo ta nedostatek, smatramo, da smo s tem dali pobudo, da iz strokovnih organizacij izgine vsakršno stremljenje, ki diši po takozvanem »Kastengajstu« (poklicni domišljavosti). Opozarjamo na to dejstvo tudi zaradi tega, ker preti vedno, da izrabijo ta predsodek nasprotniki ter oslabe delavsko solidarnost v organizacijah.

Gradimo torej naše organizacije na načelih iskrenega bratstva in če jih bomo zgradili na njih, tedaj nam tudi samoobsebi umljiva in potrebna organizacijska disciplina ne bo nikdar odrekla. Zavedajmo se, da je organizacijska disciplina usnjeni, duhovna disciplina pa jekleni oklep, ki nas varuje pred puščicami naših sovražnikov, s katerimi bi nam hoteli zastrupiti našo organizacijsko kri.

Vsi delavci smo en sam razred, ki se borimo v svojih strokovnih organizacijah za socialne pravice nas vseh!

samo eno vprašanje: Kdaj misli izdati pravilnik k točki c. § 19. z. o. z. d. in dr.? Resolucij in predlogov k temu pravilniku ima g. minister že na koše. Iz vseh njegovih obljub naj za enkrat izpolni to vprašanje, sicer bomo prepričani, da je ostalo vse le pri obljubah.

Stavkokazi: Imena onih, ki so zavirali uspeh ljubljanskih pekovskih pomočnikov ob priliki njihove borbe in v stavki: Naglič Franc, Gabriel Franc, Veršnik Pavel iz Maribora, Merhar Franc, Bele Maks, Pezdir Anton, Petrič Franc, Planinč Rudolf, Miler Joško, Šuman Josip, Vertačnik Blaž, Kožar

Janez, Hodnik Alojz, Vrečko Franc, Jankovič Miha, Žirovnik Janko, Usnik Joško, Jerman Jaka, Podgornik Feliks, Lorbar, Kernc Franc, Kristan Anton, Ostale štrajkbreherje s Hrvaške bomo priobčili takoj ko dobimo njih imena. — **Delavstvo Jugoslavije, razobesi njih imena po organizacijskih lokalih!**

Blerovo posojilo in naša država.

Beograjski »Privredni pregled« razpravlja o znanem posojilu ameriške Blerove banke Jugoslaviji. To posojilo bi napravilo državi ogromno škodo. »Privred. pregled« pravi: »Ta posel bi prinesel špekulantom masten zaslužek, naši državi pa bi nprtil nevzdržno breme skupnega dolga v znesku 8 milijard 250 milijonov dinarjev mesto dosedanje 1 milijarde 650 milijonov dinarjev; ta posel bi razen tega nprtil našemu državnemu proračunu ogromno breme letne anuitete 484 milijonov mesto dosedanjih 96 milijonov! Lahko rečemo, da je to ena največjih internacionalnih finančnih afer, za katere vemo.«

Radovedni smo, kaj bo rekla na to slavna radikalno-klerikalna vlada?!

10.000 vagonov premoga mesto lokomotiv.

Ministrstvo za promet je na račun reparacij (vojne odškodnine) od Madžarske naročilo 10.000 vagonov premoga iz Pečuja.

Premoga je v naši državi dovolj. Lokomotiv pa ni, ker še ni za nje domačih tovarn. Za ta denar — 10.000 vagonov premoga bo stalo okrog 45 milijonov dinarjev — bi mogli nabaviti iz Madžarske precej železniškega materiala. — Zopet lepo izpričevalo gospodarske sposobnosti in patriotizma kleroradikalov!

En sam delavski poslanec.

Sodr. Petejan dela mnogo skrbi klerikalcem in hišnim posestnikom. »Slovenec« vsak dan napiše kako laž proti njemu. Hišni posestniki v Ljubljani so se tudi hoteli obregnuti vanj. Za plačilo so jim pa naši sodrugi razgnali shod. Zakaj se nasprotniki tako bojé našega poslanca? Ker dobro vedo, da stojé za njim zavedni organizirani delavci, dočim so prišli meščanski poslanci s korupcijo in golažem v parlament. Bojé se ga tudi zato, ker on stalno kontrolira njihovo delo. Njegova beseda se čuje ne samo v parlamentu, ampak po vseh delavskih krajih.

Čim bolj se zaletavajo naši nasprotniki v s. Petejana, tem enotnejše in odločnejše postajajo delavske vrste.

S parolo »Živel delavski poslanec Petejan!« smo v Ljubljani razgnali shod hišnih posestnikov in z isto parolo bomo zbrali danes še razkrojeno delavstvo v enoten pokret.

Knjižnica Prosvetnega odseka Del. zbornice v oktobru.

Promet v knjižnici Prosvetnega odseka Delav. zbornice v Ljubljani, Gradišče št 2, se je meseca oktobra zopet znatno dvignil. Da bo vsakdo videl, kako se dviga promet od meseca do meseca, navajamo v oklepajih številke, ki kažejo promet v septembru. Knjižnico je obiskalo 983 (709) članov, vpisalo se je 110 (92) novih. Knjig se je izposodilo 1850 (1306), od teh slovenskih 1015 (774), nemških 737 (456), srbohrvaških 98 (76), odnosno leposlovnih 1636 (1192), znanstvenih 214 (114). Denarnih dohodkov je bilo 3600 (1861) Din.

Skiopitna predavanja

Prosvetnega odseka Del. zbornice za Slovenijo se bodo vršila v Ljubljani redno vsak ponedeljek ob 8. uri zvečer v novi dvorani Okrožnega urada za zavarovanje delavcev na Miklošičevi cesti. (Vhod čez dvorišče.) Prvo predavanje se je vršilo v ponedeljek 7. nov. Predaval je tajnik Del. zbornice s. Filip Uratnik o **Produkciji premoga v Sloveniji in položaju rudarjev.** — Naslednja predavanja bodo: 14. nov.: **Spolno vprašanje.** Predava s. dr. H. Tuma.

— 21. nov.: **Razvoj letalstva.** Predava tajnik »Aerokluba« g. dr. Rappe. — 28. nov.: **Velika francoska relucija.** Predava s. Jožef Kitek. — 5. dec.: **Slike iz svetovne vojne.** Predava Fr. Žužek, predsednik prosvetnega odseka DZ. — 12. dec.: **Cankarjev večer.** — 19. dec.: **Obrtna higijena.** Predava g. dr. Pirce. — 9. jan.: **Telesna kultura.** Predava g. Zor s strani DHZ. — 16. jan.: **Amerika in Slovenci.** Predava univ. prof. g. dr. Milan Vidmar. — 23. jan.: **Novi Dunaj.** Predava s. Likar, tajnik OUZD. — 30. jan.: **Racionalizacija dela in delavstvo.** Predava univ. prof. g. dr. M. Vidmar. — 6. febr.: **Petrolej:** Produkcija in gospodarsko-politični pomen. — 13. febr.: **Socialno skrbstvo za mater in otroka.** Predava g. dr. Dražga. — 27. februarja: **Gozdovniki.** Predava gosp. Kravos. — 5. marca: **Kitajska in njen socialno-politični napredek.** — 12. marca: **Avstrijska revolucija l. 1848 in Slovenci.** Predava s. Kitek. — 26. marca: **Socialna zgodovina slovenskega ljudstva.** Predava s. dr. Tuma. — 2. aprila: **Naše planine.** Predava s. dr. Tuma. — Vstopnina 1 Din. Za vajuence in brezposelne brezplačno. — Delavci in namočenci, obiskujte polnoštevilo predavanja!

Izkaz nabiralnih prispevkov za podporo stavkajočim pekovskim pomočnikom v Ljubljani. Imena darovalcev iz mariborske pivovarne: Beigott Matija 10 Din, Premužak St. 10 Din, Hebar R. 10 Din, Gradišnik S. 10 Din, Somer A. 5 Din, Skamlitz A. 5 Din, Bergman 10 Din, Katz 10 Din, Cajhen R. 5 Din, Moser 5 Din, Jekl K. 10 Din, Šumec M. 10 Din, sekcija pivovarjev 100 Din: skupaj 200 Din. — Centrala lesnih delavcev v Ljubljani 1000 Din. — Podružnica lesnih delavcev v Ljubljani 500 Din. — Splošna delavska zveza Jugoslavije, podružnica Medvede-Goričane, na nabir. polo št. 62, 132 Din. — Zveza rudarjev Jugoslavije, podružnica Senovo na nabir. polo št. 85, 76.20 Din. — Zveza rudarjev Jugoslavije, podr. Zagorje na nabir. polo št. 90, 198 Din. — Zveza rudarjev Jugoslavije, podr. Črna 51 Din. — Osrednje društvo oblačilnih delavcev, podr. Ljubljana, na nabir. polo št. 95, 96, 97 in 98, 382 Din. — Savez Metalških Radnika Jugoslavije, podr. Ljubljana, 829 Din. — Zveza usnjarskih delavcev Jugoslavije, podr. Ptuj, 180 Din. — Iskrena hvala!

Dopisi.

Tobačna tovarna — Ljubljana.

Delavstvo tobačne tovarne v Ljubljani je precej razočarano, ker se Uprava monopolov tako malo briga za njegovo eksistenco. Z različnimi odredbami in ukrepi prihaja na dan in to v škodo delavcev. Finančni zakon govori, da delavec plača davek na ročno delo samo za osemurno delo in tega mi tudi plačujemo po zaslugi klerikalnih zastopnikov v Beogradu. Toda od nas zahtevajo davek celo od nadurnega dela in tudi od prve četrtine leta 1927 dalje odtegujejo. Kakor smo mi informirani, bi davka od nadur ne bi smeli odtegovati, če bi se gospodje ravnali po zakonu. Delavski zastopniki so že intervenirali pri ravnateljstvu že večkrat in vedno je ta odgovor, da je naredba od Uprave monopolov, da se mora ta davek tudi pobirati. Se tisto malo miloščino, ki jo delavec dobi, obdavičijo. Kadar delavski zastopniki zahtevajo boljšo plačo, pade vedno beseda: »Ni budžeta.« In to je nam znano. Vemo pa tudi to, da se delijo nagrade onim, ki ne delajo. Iz tega se vidi, da gospodje denar lahko dobijo, samo za nas ne, ker potem bi za nje malo ostalo. Mislijo si, saj delavec sploh ni človek; nas imajo tako nekako za backe.

Mi delavci pa mislimo, da bodo gospodje enkrat dajali odgovor seveda ne pred Bogom, ampak pred nami.

Pripetil se je tudi slučaj neke druge vrste: Neka visoka oseba je prišla od Uprave monopolov na vodstvo tovarne v Ljubljani pregledovat obrat. Ko so šli delavski zastopniki intervenirati k ravnateljstvu za razne stvari, je bil tudi dotični gospod iz Beograda prisoten in ko so se razgovarjali z ravnateljem, je padla tudi beseda od zaupnikov, da ne more delavec z družino s 30 dinarji dnevno živeti, sedaj še posebej ne, ko je stanovanje veliko dražje. In nato se je oglasil gospod iz Beograda in rekel: »Kaj pa še hočete, saj imate vendar dobre plače!«

Radovedni smo, če bi se tisti gospod zadovoljil s 30 dinarji dnevno in da bi s tistimi moral preživeti sebe in družino, potem pa se delati v takih razdravih oddelkih, kakor so tukaj.

Delavci, bodite složni in malo mislite, kakšna bodočnost vas čaka, ako ne boste organizirani. Sedaj se bo pričel sestavljati v parlamentu proračun za bodoče dve leti in ta proračun bodo znižali za 10 odstotkov in pri tem se znižajo tudi državni izdatki in tam smo mi monopolski delavci tudi poleg. Zato je interes vseh tobačnih delavcev, da se malo bolj zanimajo kakor do sedaj, ker samo skupna moč ima za splošnost uspeh. Zato je treba skupnega potrpljenja in solidarnosti in požrtvovalnosti, ker pregovor je ta: Kdor ne seje

tudi ne žanje. Zato vsi v organizacijo in zbirati prispevke za stavkovni sklad, ker to je naše orožje.

Lesni delavci v Trziču.

V nedeljo, dne 16. oktobra, se je vršil shod lesnih delavcev v Trziču. Na shodu se je razmotrivalo o pomenu strokovnih organizacij ter o bednem položaju lesnih delavcev trziške kotline. Izpopolnil se je tudi podružnični odbor, kateri bo vodil lesno delavstvo, organizirano v Osrednjem društvu lesnih delavcev, v bodoče naprej.

Sodrug Erjavec, referent centralnega vodstva iz Ljubljane, je obrazložil nekatere točke pravilnika, katerega je plenum Osrednjega društva lesnih delavcev za Slovenijo na svoji seji dne 15. avgusta izpremenil. Ta pravilnik stopi v veljavo s 1. oktobrom t. l. Nekaterim sodrugom seveda, posebno tistim, ki imajo precej nizke plače in da dotični ne vidijo pravega pomena strokovnih organizacij, se zdi ta izprememba pravilnika odveč. Naj sodrugi v trziški kotlini razumevajo, da se oni sami ravnajo po dnevnih razmerah; tako tudi osrednji odbor razmotriva vsakdanje razmere ter temu primerno uravnava datjave in terjatve.

Pred očmi pa imejte sodrugi, in ne samo sodrugi iz Trziča, temveč vse lesno delavstvo širom Slovenije, da so strokovne organizacije bojevne, ne pa morebiti samo podpora ali morda kaka bratska društva, katera so za parado in životarijo v frazah. Če se tega ne zavedamo sedaj, se moramo zavedati v bodoče; zavedati pa se moramo tudi tega, da morajo biti strokovne organizacije popolne, to se pravi: vse lesno delavstvo mora taboriti pod proletarsko zastavo, mora taboriti v svojih strokovnih organizacijah.

Da pa ne pozabimo, kakšna dolžnost nas še veže do pravega delovanja posameznih podružnic, si moramo odkrito priznati sledeče: Kadar se voli podružnični odbor ali delavski zaupnik, se ga samo izvoli in se mu naprti dela v organizaciji čez glavo, tudi če pogine. Ni čuda, da pri tem obupavajo odbori in delavski zaupniki, ker tisti, kateri so jih obremenili, ne pomagajo pri njihovem delu.

Če hočemo, da si zboljšamo naš bedni položaj, moramo predvsem skrbeti za popolne strokovne organizacije ter pomagati sodrugom, kateri vodijo posamezne podružnice. Ni samo zadosti, če se vplačuje, temveč razredni duh mora prevevati vse lesno delavstvo, in takrat bomo tudi sposobni, da si priborimo boljšo bodočnost. To velja za vse lesno delavstvo, katero trpi v svojem bednem stanju ne samo vsled gospodarske krize, katero vedno porivajo v ospredje naši delodajalci, temveč vsled svoje nezavednosti na strokovnem in gospodarskem polju.

Pohorje.

O Pohorju čitamo pogostoma članke in novice, ki prekipevajo navdušenja za prirodne krasote tega hribovja. Svoje posebno veselje s Pohorjem imajo tudi turisti in izletniki. Ne da se tajiti, Pohorje je res lepo in za okrepitev pljuč z dobrim, čistim zrakom kakor ustvarjeno. Zal, da vse to velja le za imovite sloje, kajti delavci pri svojih pičlih plačah nimajo dosti sredstev za ture v Pohorje, deloma pa tudi nimajo dovolj razumevanja za prirodne lepote. Je pa na stotine in stotine delavcev, ki so krepkega in svežega zraka Pohorja in njegovih lepot stalno deležni. Za te delavce pa ne pomeni Pohorje okrepitev in osvežitev, ker se je za nje spremeni v pravcato satrapijo težkega, suženjskega dela in — stradanja. Iz te plati meščansko časopisje in njegovi turisti Pohorja seveda ne popisujejo. Tu žive mnogostevilni delavci kovinske stroke, delavci, ki delajo v kamnolomih, predvsem pa je mnogo delavcev zaposlenih na številnih velikih in malih žagah in gozdovih.

Pohorje tvori nemali del mariborske oblasti. Ves ta ogromni kompleks z velikanskim prirodnim bogastvom na granitu in lesu pa si je par magnatov razdelilo na gospodarske interesne sfere. Vsak izmed teh magnatov smatra svojo sfero za absolutno nedotakljivo pašalik, v katerem gospodarji po mili volji. Da v takih razmerah položaj delavcev, ki v tem rajju slovenske zemlje žive in delajo, ni zavidljiv, bo pač vsakdo, ki pozna človekoljubnost naših podjetnikov, razumel. In ako imamo v vidiku številne lesne delavce, kojih plače znašajo povprečno 2.75 Din — reci in piši: dva dinarja sedemdeset para — tedaj si lahko mislimo, kakšno je življenje teh delavcev, po večini družinskih očetov.

Taj plači odgovarja tudi prehrana. Seveda rabijo ti delavci in njihove družine tudi obleko, perilo in obutev. Plačevati morajo davek, nositi stroške za

šolske potrebščine itd. Nikar se torej ne čudimo, da sestojta prehrana teh rodbin od sobote do sobote iz same koruze, namreč polente in koruznih žgancev, skratka, koruze in zopet koruze. Zelo redki so tisti, ki si lahko zrede kakega prešiča, ker ni krme, kajti zemlja je, kakor rečeno, večinoma vsa v rokah par kapitalistov. Koruza — polenta in žganec — se torej uživa, tako kakor jo je Bog dal, suho!

Ako torej gospodar hodi na Pohorje, da se tam navžije dobrega in čistega zraka in ako gosposki športniki po zimi obiskujejo Pohorje radi tega, da si popravijo tek za nadaljno uživanje, postaja lepo Pohorje za tamkajšnje lesne delavce pravcato prokletstvo, kajti preobilica zdravega zraka, ki pospešuje prebavljanje, ima na pičlo hranjene, večinoma prazne želodce delavcev, ravno nasproten učinek, učinek, ki to ubogo paro predčasno upropašča.

Ali se da na tem žalostnem stanju kaj spremeniti? Da, se; poprej pa se morajo delavci otresti dnevne potrtosti in nastopiti pot vsega ostalega delavstva, to je pot združenega strokovno organiziranega pokreta. Potem bo čvrsti pohorski zrak prijal tudi njim, proletarcem. —n.

Maribor. — Iz krojaške stroke.

Ko se je leta 1922 pri meznem gibanju uvedla pogodba za 9urni delovnik, se je tudi sklenilo, da se za to minimalno plačo uvede na pritisk mojstrov, da ima delavec na velike kose napraviti 2 in pol suknje, delavec na male kose 6 telovnikov ali 6 hlač in to enostavno izdelano. Te zahteve od mojstrov so že od daleč bile pretirane; sedaj zahtevajo, da se to delo izvrši v 48 urah, za katero se je preje potrebovalo 60 ur časa. Kar se pa zadnjikrat ni posrečilo (reduciranje tedenskih plač), so mojstri posegli po drugem sredstvu, da jim več dobička ostane, in to je preganjanje. — Danes že zahtevajo mojstri, da se ne napravi to, kar je v pogodbi, temveč oni zahtevajo ravno toliko in pa najimeje in komplicirano izdelano. V Mariboru imamo boljšo delavnico, v kateri dela tudi eden za dva. Tako se svobodno napravi v 8 urah ena kožnata suknja, v 12—15 urah modna suknja, v 4 urah telovnik, in vsa druga dela za 5 ur preje kakor je pogodba. Zračunalo se je, da, ako bi ne bilo te nadprodukcije, bi bilo lahko še najmanj 6 pomočnikov zaposlenih. Ker se pa delavstvo ne zaveda, da je pogodba zato, da se je treba držati in k temu se še organizacija ne briga, tedaj ni čudno, da so se mojstri na noge postavili in edino v svojo korist in delavstvu v škodo. F. V.

Objave.

Vabilo

na VIII. redni občni zbor Osrednjega društva oblačilnih delavcev za Slovenijo, kateri se bo vršil v nedeljo, dne 27. novembra 1927, točno ob pol 9. uri dopoldne v restavraciji g. V. Sedeja, Kolodvorska ulica št. 8 s sledečim dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročilo odbora: predsednika, tajnika, blagajnika in kontrole.
3. Poročila podružnic.
4. Volitev odbora in kontrole.
5. Naš položaj in poročilo o kongresu naše Internacionale.
6. Razno.

Ker je dnevni red jako važen, vabimo vse sodruge, da se občnega zbora sigurno udeležijo.

Odbor.

Pozor. Zaupnike mizarskih delavnic iz Ljubljane se opozarja na blagajniške ure, katere so ob ponedeljkih, sredah, četrtkih in sobotah zvečer. Izjemoma tudi ob nedeljah dopoldne.

Zahvala. Zahvaljujem se za podporo, katero so mi poslali sodrugi steklarji. — Leopold Zagar, Maribor.

Listnica uredništva.

Organizacije in posamezni sodrugi vedno bolj sodelujejo pri »Delavcu«. To je najrazveseljivejši pojav za strokovni delavski list. Za to številko smo morali nekaj gradiva izpustiti. Prizadeti naj se ne jeze. Vse pride prihodnjic.

Priporočamo testenine

ki so najboljše.

Sodrugi!

Zahtevajte po vseh brivnicah, kavarnah, gostilnah, »Delavca«! »Delavec« naj ne manjka v nobenem javnem lokalu!

Violine od Din 95— dalje, gramofoni od Din 345—, harmonika od Din 192—, mandoline od 136 Din. Gitare, tamburice, lesena in pločevinasta pihala

itd. po najnižjih cenah direktno iz tovarniškega skladišča.

8 dni na ogled.

Vsak instrument lahko vrnete, če Vam ne ugaja.

Velik cenik zastoji!

Meinel in Herold, Maribor 110

tovarna glasbil, gramofonov in harmonik.